

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Сумська філія

ДЕРЖАВА І ПРАВО: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ

**Збірник матеріалів
VIII Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченій 20-й річниці Сумської філії Харківського національного
університету внутрішніх справ**

(16 – 17 травня 2015 р.)

**Суми – 2015
Видавничий дім «Ельдорадо»**

УДК 34
ББК 67 я 43
Д 36

Рекомендовано до друку вченою радою Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, протокол № 4 від 08 квітня 2015 року

Редакційна колегія:

Лукаш С.С., доктор юридичних наук, доцент (голова редколегії);
Василенко В.А., кандидат філологічних наук, доцент;
Грובה В.П., доктор юридичних наук, доцент;
Демиденко Н.М., кандидат історичних наук;
Левченко Н.І., кандидат юридичних наук;
Лук'янихіна О.А., кандидат економічних наук, доцент;
Панасюк О.В., кандидат юридичних наук, доцент;
Сергієнко Т.М., старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії ХНУВС.

Д 36 Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку : Збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (16 – 17 травня 2015 року, м. Суми) / Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. – Суми : Видавничий дім «Ельдорадо», 2015 – 336 с.

Збірник містить тези доповідей учасників VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку» з проблем юриспруденції, економіки, філософії, історії, психології, лінгвістики, освіти, євроінтеграції на шляху розбудови державності України та зарубіжних країн.

УДК 34
ББК 67 я 43

© Сумська філія ХНУВС, 2015 р.
© ТОВ «Видавничий дім «Ельдорадо», 2015 р.

программе материально-технического и информационного обеспечения проведения следственных действий.

Литература

1. Разумов Э.А. Осмотр места происшествия: уч.- метод. пособ. / Э.А.Разумов, Н.П. Молибога.- К.: РИО МВД Украины, 1994. –672с.
2. Разумов Э.А. Практическое руководство по криминалистике: уч.-практ.пособ. / Э.А.Разумов; под ред. И.П. Красюка. – К.: ООО «Элит Принт», 2011. – 465 с.
3. Волкова А.Э. Информационно-справочные криминалистические учеты: теория, организация, использование / А.Э. Волкова, Э.А. Разумов. - Сумы: ИПП «Мрия-1», 2014. – 386 с.

М.О. КОЛЕСНИК

*Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Характеристика основних показників злочинності неповнолітніх та визначення тенденцій її розвитку є надзвичайно важливим питанням, вирішення якого надасть змогу виробити комплекс найбільш дієвих та ефективних заходів протидії цьому виду злочинності, адже саме вони відображають соціальну природу цього явища, його соціальну обумовленість на різних етапах розвитку суспільства. Слід вказати, що стан молодіжної злочинності залежить від загальних закономірностей розвитку суспільства, але ця залежність не позбавляє соціально-правове явище елементів стихійності (поширюється на кількісні показники) і сталості (торкається якісних атрибутів злочинності) [2, 104]. Аналіз стану, рівня, структури, динаміки та географії злочинності неповнолітніх показав, що наше суспільство, яке постійно знаходиться в кризових станах різних сфер життєдіяльності, характеризується політичною, економічною, ідеологічною нестабільністю, не може в повній мірі протидіяти злочинності неповнолітніх.

На основі даних, отриманих в результаті аналізу низки кількісно-якісних показників злочинності неповнолітніх, можна виділили наступні тенденції (напрямки) розвитку злочинності неповнолітніх.

1. Підвищення кримінальної активності неповнолітніх. Дана тенденція підтверджується отриманими в результаті аналізу стану злочинності неповнолітніх показників (зміна рівня та динаміки даного виду злочинності). Ця тенденція є особливо актуальною у зв'язку з тим, що неповнолітні правопорушники є потенційним «резервом» для

поповнення лав дорослого криміналу. Як відомо, більшість злочинців скоїли перші правопорушення ще в юному віці [8, 275]. Висока криміногенність молоді є особливістю не тільки нашої держави, ця тенденція характеризує весь сучасний світ. Так, за даними ООН, до 30 % молоді бере участь у якихось протиправних діях, а 5 % скоює серйозні правопорушення [3, 46].

2. Переважно груповий характер вчинення злочинів неповнолітніми. Зміцнення групових проявів в молодіжній злочинності слід визнати як один з найважливіших факторів при оцінці загального криміногенного впливу на молодь [6, 81]. Злочини, вчинені неповнолітніми, дедалі більше набувають організованого та групового характеру. Так, частка групових злочинів серед неповнолітніх складає приблизно 80 % у загальній кількості вчинених ними злочинів. Пояснення цьому криється у психології неповнолітніх осіб. Члени злочинних груп надають один одному різного роду допомогу, психологічну підтримку, у складі групи неповнолітні не відчують особистої провини, і, відповідно, сподіваються на те, що відповідальність за вчинені злочини буде поділена між всіма учасниками групи [4, 65].

3. Омолодження злочинності неповнолітніх. Найбільш типовим віком вчинення злочинів серед неповнолітніх є 15-16 років. У цьому віці вони вчиняють 62 % від загальної кількості злочинів. Утім, дослідження останніх років підтверджують, що питома вага 14-15-річних злочинців збільшується і зараз становить 38 %. Деякі неповнолітні вчинили перші правопорушення, що можуть бути визнані злочинами за об'єктивними ознаками, у віці 9-12 років, що підтверджує думку про те, що особистість неповнолітнього злочинця несе на собі відбиток досвіду неправомірної поведінки допідліткового періоду [5, 42].

4. Високий рівень латентності злочинності неповнолітніх. Слід зазначити, що злочинність неповнолітніх кримінологи традиційно відносять до розряду високолатентної. За їх оцінками, її фактичний рівень від 2,5 до 4 разів вищий від офіційно відображеного у статистичній звітності правоохоронних органів. Висока латентність цього виду злочинності пояснюється низкою причин, найголовнішою серед яких є загальна недооцінка громадськістю і правоохоронною системою суспільної небезпеки правопорушень з боку підлітків [5, 20].

5. Застосування насильства неповнолітніми особами під час вчинення злочинів. В Україні поступово збільшується кількість випадків вчинення злочинів неповнолітніми із застосуванням насильства. Так,

частими є випадки, коли крадіжки переростають у грабїж чи розбїй. За даними проведених вибіркових досліджень, серед неповнолітніх досить високий відсоток осіб, які вчиняють насильницькі злочини – заподіяння тілесних ушкоджень, побоїв, мордувань. У звіті Всесвітньої організації охорони здоров'я зазначено, що Україна займає п'яте місце в Європі за рівнем насилля серед молоді [10].

6. *Збільшення кількості дівчат, які беруть участь у вчиненні злочинів.* Викликає занепокоєння стан жіночої злочинності неповнолітніх – протягом останніх років відбулося зростання частки злочинів, що ними вчиняються, у структурі злочинності. Крім того, останнім часом відбувається «мускулінізація» дівчат, особливо вихідців із соціально занедбаних сімей, набуття ними чоловічих рис характеру, засвоєння насильницьких стереотипів поведінки, що, помножене на емоційно нестійку, схильну до афектних спалахів жіночу психіку, в цілому призводить до вчинення насильницьких злочинів.

7. *Почастішання випадків застосування вогнепальної зброї при вчиненні злочинів неповнолітніми.* В Україні спостерігається зростання кількості кримінальних правопорушень, вчинених молоддю із застосуванням зброї. За даними МВС України, ними вчиняється майже кожен дванадцятий злочин цього виду. За останні десять років кількість вчинених злочинів молоддю із застосуванням вогнепальної зброї збільшилася на третину [1, 52].

8. *Переважаючо корислива спрямованість злочинності неповнолітніх.* Це, на нашу думку, є результатом зміни орієнтирів загального суспільного розвитку. Найбільш поширеним видом злочину серед неповнолітніх є крадіжки, які становлять понад 40 % усіх злочинів. На другому місці за частотою стоять грабежі та розбїй. Серед крадіжок найнебезпечнішими і резонансними вважаються квартирні (32 %) й викрадення автотранспорту (5 %). Наведені показники свідчать про відносну стабільність рівня цього виду злочинності, навіть проявилася тенденція до його неістотного зниження [9, 519].

9. *Для неповнолітніх злочинців характерним є правовий нігілізм, низький рівень правової культури, недотримання і порушення норм законів.* Результати проведених інтерв'ю з неповнолітніми злочинцями підтвердили низький рівень правової культури та правової свідомості інтерв'юєрів. Так, вони мають не лише суттєві прогалини у правових знаннях, а й неправильно сприймають чи взагалі ігнорують існуючі норми права, у них спотворене розуміння дозволеного та забороненого.

Вчинений ними злочин вони, як правило, сприймають як щось звичайне, і переконані, що так роблять й інші [3, 48]. Однією з основних причин правового нігілізму серед молоді є те, що на сьогодні зведене до мінімуму позашкільне правове виховання, а робота, що проводиться серед підлітків з цих питань, часто носить поверхневий, формальний характер, не підкріплюється конкретними прикладами про злочини, вчинені неповнолітніми, та особливості покарання за них.

10. Ще одна тенденція, яка, на нашу думку, потребує підвищеної уваги з боку як теоретиків, так і практиків – *участь підлітків у злочинній діяльності разом з дорослими*. Аналіз слідчої та судової практики показує, що однією з причин, які штовхають неповнолітніх на хибний шлях, є втягнення їх у злочинну діяльність різними антигромадськими елементами [7, 42]. За даними кримінологічних досліджень, більше третини злочинів підлітки скоюють під безпосереднім впливом дорослих. Частіше за все дорослі залучають в злочинну діяльність молодь у віці від 16 до 18 років.

Слід зауважити, що перелік визначених тенденцій розвитку злочинності неповнолітніх не є вичерпним і деякі науковці, досліджуючи означену проблематику, виділяють й інші напрямки розвитку злочинності неповнолітніх.

Визначені нами напрямки розвитку злочинності неповнолітніх певною мірою збігаються із тими, які були відмічені іншими науковцями. Загалом, виявлення вказаних вище численних тенденцій розвитку злочинності неповнолітніх диктує нагальну потребу активізувати діяльність із протидії цьому виду злочинності на всіх рівнях здійснення відповідної діяльності.

Література

1. Бабакин В.М. Окремі аспекти злочинної поведінки осіб молодіжного віку за характером і спрямованістю / В.М. Бабакин // Вісник ХНУВС. – 2013. – № 1 (60). – С. 51-58.
2. Бузало П. Молодіжна злочинність – специфічне соціально-правове явище / П. Бузало // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 10. – С. 104-108.
3. Дубчак Л. Злочинність неповнолітніх як віддзеркалення недоліків шкільного та вузівського виховання / Л. Дубчак // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 7. – С.46-49.
4. Заросинський Ю., Заросинський О. Причини і умови злочинності неповнолітніх потребують теоретичного і практичного розроблення / Ю. Заросинський, О. Заросинський // Право України. – 2004. – № 3. – С. 64-67.
5. Кримінологічні проблеми попередження злочинності неповнолітніх у великому місті: досвід конкретно-соціологічного дослідження : [Монографія]. / В.В. Голина, В.П. Ємельянов, В.Д. Воднік та ін.; [за заг. ред. професорів В.В. Голіни та В.П. Ємельянова]. – Х. : Право, 2006. – 292 с.
6. Крутер М.С. Групповая преступность молодежи (криминологические и субкультурные факторы) / М.С. Крутер // Право и политика. – 2000. – № 8. – С. 79-86.

7. Лопушанський Ф.А., Осипенко П.Г. Запобігання правопорушенням неповнолітніх / Ф.А. Лопушанський, П.Г. Осипенко. – К. : Вид-во «Знання», 1969. – 47 с.

8. Мірошніченко І.С. Теоретичні та практичні аспекти профілактики правопорушень неповнолітніх / І.С. Мірошніченко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 4. – С. 268-279.

9. Смоленський Д.П. Динаміка та структура корисливої злочинності неповнолітніх / Д.П. Смоленський // Держава і право. Юрид. і політ. науки : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 48. – С. 518-523.

10. Украина. Обзор системы здравоохранения / Системы здравоохранения : время перемен. – Т. 12. – 2010. – № 8 / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/152849/e94973R.pdf.

Н.В. КУЗНЕЦОВА

*Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКОГО І ЗАРУБІЖНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Інтеграція України до Європейського Союзу в умовах сучасного політичного і соціально-економічного стану зумовлює реформування усіх галузей українського законодавства відповідно до європейських стандартів, у тому числі і кримінального. Особливо важливими питаннями є охорона життя людини і встановлення за посягання на нього адекватної міри відповідальності. Людина, її життя і здоров'я є сферою, охорона якої регламентується як міжнародно-правовими нормами, так і національними. Так, ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права звертає увагу на невід'ємність права кожної людини на життя, охорону даного права законом і неможливість протиправного позбавлення життя [1]. У свою чергу, на національному рівні захист даних соціальних цінностей передбачається нормами, які містяться в розділі II «Злочини проти життя та здоров'я особи» Кримінального кодексу України (далі – КК України) [2]. Враховуючи важливість даної охоронюваної сфери, необхідним є вивчення досвіду зарубіжних країн щодо встановлення кримінальної відповідальності за злочини проти життя людини. Тому особливої актуальності набувають компаративістські дослідження в галузі кримінального права, зокрема в частині кримінально-правової охорони життя людини від злочинних посягань.

Одним із злочинів, що посягає на життя людини, відповідальність за який передбачена вітчизняним законодавством у ст. 120 КК України, є